

räävä, niin ankara kuin se olisi saattanutkin olla. Sodan kovina päivinä oli kansassa lujittunut usko meidän asiamme oikeuteen ja samalla oli lujittunut myöskin tahto uhrata kaikki oikean asiamme puolesta. Ja juuri tämä valmeus loppuun saakka kestävään taisteluun ja selvä vastenmielisyys sovitteluihin, silloin kun maan elinedut ja, vielä enemmän, maan olemassaolon perusteet olivat kysymyksessä, on mielestäni osoitus kansamme oikeasta henkisestä pohjasta. Tämä pohja on kyettävä säilyttämään lujana. Sen vuoksi olisi syytä nyt välttää alistumisen filosofian opettamista kansalle rauhanteon puolusteluna. Jos sellainen filosofia tulee valtion ja kansan viralliseksi filosofiaksi, on murrettu itsenäisyystahdon henkinen pystyssäpitäjä.

Jokainen suomalainen sydämestään toivoo, että hallituksen valitsema tie olisi oikea, niin harvoin kuin väkivaltarauha voikaan olla oikea. Siitä ei voida tässäkään tapauksessa olla varmoja. Minulla on ollut eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan jäsenenä se etuoikeus, että olen saattanut jo ennen tätä käsittelyä, ennen rauhantekoa, lausua siitä mielipiteeni. Minun kantani on ollut se, että Moskovan sanelemaan rauhaan ei voida mennä, vaan riippumattomuustaistelua on jatkettava. Mitkään seikat eivät ole kantaani noiden päivien jälkeen voineet saada muuttumaan. Todistuksena siitä, että tämä kanta ei ole mitään seikkailupolitiikkaa, on se, että hallitus on itse sitä varsin vakavasti harkinnut. Mutta kun eduskunta seisoo nyt tapahtuneen tosiasian edessä, olisi hallituksen valitseman tien arvostelulla ja vastakkaisen kannan perustelujen esittämisellä ainoastaan historiallinen mielenkiintonsa, joten se saa jäädä. Mutta sitä ei sentään voine kohdella vaatia, että kansanedustaja, joka on ollut tällaista rauhaa vastaan jo siinä vaiheessa, jolloin kannanotto vielä saattoi vaikuttaa lopputulokseen, olisi sitä äänellään hyväksymässä. Ja kuitenkin ei tätä voi esittää hylättäväksi. Hallitus on sen saattanut voimaan kieltämättä vastoin hallitusmuodon riidatonta säännöstä, tosin sellaisten perusteiden nojalla, jotka täytyy pitää hyväksyttävänä ja hankittuaan tätä ennen varmuuden eduskunnan kannasta. Tilanne on nyt sellainen, että vaikka eduskunnalla on muodollinen oikeus hylätä rauhansopimus, en kuitenkaan voi käsit-

Ed. Kekkonen: Nykyinen hallitus on ollut vaikeamman ratkaisun edessä kuin yksikään toinen Suomen kansan kohtaloista vastuussa ollut suomalainen valtioelin. Saattaa arvata, kuinka raskasta on ollut sen vaihtoehdon valitseminen, jonka hyväksymisen voimattomina todistajina eduskunta ja Suomen kansa nyt ovat. Mutta helppoa ei olisi ollut toisenkaan vaihtoehdon, sodan jatkamisen, valitseminen. Ja kuitenkin rohkenen uskoa, että Suomen kansa olisi sittenkin valinnut jälkimmäisen tien, jos sen mielipide olisi ollut mää-

tää, että kukaan edesvastuullinen kansanedustaja voisi vakavassa mielessä esittää rauhansopimusta hylättäväksi.

Kun meidät viime syksynä pakotettiin tähän sotaan, silloin vannoi kansa alttiudella ja yksimielisyydellä valan: me emme luovu väkivallan edessä isänmaastamme, vaan taistelemme viimeiseen mieheen saakka. "Loppuun saakka ja vielä lopun jälkeinkin", nuo pääministeri Rydin sanat kuvaivat sitä mielialaa, jonka vallitessa kansamme otti vastaan ja kävi taistelunsa, eikä se mieliala rauhan päivään saakka ole muuttunut rintamalla eikä liioin kansan parissa rintaman takana. Mikään uhri ei näyttänyt liian suurelta taistelun jatkumiseksi voitolliseen loppuun. Mieluummin kuolema kuin alistuminen, se oli tunnusana viimeiseen saakka. Vielä viime tiistaina, samana päivänä kuin suomalaisten miesten nimet oli kirjoitettu kohtalokkaan paperin alle, kirjoitti eräs maaseutulehti: "Josniin onnettomasti kävisikin, että hyökkääjältä massavoimallaan voisi vuosia jatkuneen taistelun jälkeen murtaa vastarintamme, niin autioituneen maan se saisi haltuunsa." Ja kirjoittaja oli mies, joka kotiseudullaan oli nähnyt, mitä vihollisen hävitys merkitsee ja sen omakohtaisesti kokenut. Me kaikki tiedämme, että meillä oli rauhanteon hetkellä voitollinen, todella voittamaton armeija sekä kansan lannistumaton, uhrauksiin valmis taistelumieli ja peloton voitontahto jäljellä. Kun nämä tekijät asetetaan hirvittävän ankaraa rauhaa vastaan, on rauha ollut suurimmalle osalle kansasta käsittämätön. Siitä seikasta, että armeijamme ei ollut katastroofin partaalla, antaa luotettavan kuvan sotamarsalkan komea päiväkäsky. On todellakin historiallinen harvinaisuus päämajan viimeinen tiedonanto: „Kaikki vihollisen hyökkäykset torjuttiin." Ja kuitenkin meillä on rauha, joka siirtää valtakunnan itärajan keskelle suomalaista isänmaata. Viholliselle joudutaan luovuttamaan väkirikkaita, kautta historian ajan suomalaisten asumia alueita, joille vihollisen jalka ei ollut astunut eikä olisi vielä kotvaan astunutkaan, sen voivat sotilaamme Laatokan takana ja Kannaksella todistaa. Tämä rauha ei vastaa käydyn sodan kulkua. Se ei vastaa suomalainen sotilaan tekoja, se ei vastaa niitä uhrauksia, joita kaatuneiden omaiset ja koko kansa ovat niin sankarillisesti tehneet.

Vaikka kansallista yksimielisyyttä ei voida Moskovan rauhan puolelle saada, ja on nähdäkseni väärin sitä yrittääkään, on meidän kaikkien siihen alistuttava silloin, kun se on tehty siihen valtuutettujen valtiotelinten toimesta. Kansamme on elänyt sodan aikana vakavaa ja vaarallista aikaa. Sodan jälkeinen aika on eräessä mielessä vielä vakavampaa ja vaarallisempaa. Se ulko- ja puolustuspoliittinen tilanne, johon venäläinen rauha on meidät saattanut, vaatii kansaltamme sellaista itsehillintää ja rauhallisuutta, että siihen, kaiken sen jälkeen mitä sodan kuluessa on tapahtunut, kykenee vain suomalainen kansa. Raudanluja järjestys on juuri näinä päivinä säilytettävä ja se säilyy ainoastaan kansalaisten itsekurin avulla. Se ihailtava tyyneys ja mielenrauha, jonka avulla kotirintamamme voitontahto säilyi murhapommitusten aikana, tarvitaan nyt vastaanottamaan meille annetun rauhan tuoman mielenjärjestyksen, jonka voimakkuutta kuvaa kenties parhaiten erään vanhan vaimon suusta kuulemani lause: »Mieluummin sata pommitusta kuin tuollainen rauha."

Suomen kansa on suurimpien vaikeuksiensa aikana voinut aina kasvaa sille asetetun tehtävän mukana. Se tehtävä, jonka solmittu rauha maallemme asettaa, on yhtä velvoittava kuin sodan tehtävä. Meidän on kyettävä vaikeutuneissa oloissa turvaamaan itsenäisyytemme ja riippumattomuutemme, meidän on kyettävä parantamaan sodan iskemät haavat, antamaan uusi osa isänmaasta niille sadoille tuhansille, joilta rauha on riistänyt sen. Tämä kaikki voidaan suorittaa ainoastaan sen uhrivalmiuden ja sen yksimielisyyden turvin, joka meille takasi menestyksen sodan aikana. Ja ne ovat tehtäviä, joiden ympärille Suomen kansa, rauhantekoon liittyvistä erimielisyyksistä huolimatta, voi yksimielisesti koostua. Se voitonvarmuus, joka oli järkkymätön näihin kohtalokkaisiin päiviin saakka, on saatava muuttamaan yhtä lujaaksi, yhtä herpaantumattomaksi varmuudeksi siitä, että me kykenemme hellittämättömillä ponnistuksilla ja oikealla sosiaalisella mielellä rakentamaan tyypistetyn Suomen kaikkien suomalaisten isänmaaksi. Jos emme voikaan tämän jälkeen puhua onnellisesta isänmaasta, on meidän työkenneltävä niin, että voimme puhua onneensa luottavasta, parempaan tulevaisuuteensa uskovasta isänmaasta.